

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Suomen Tekstiili & Muoti ry (STJM) tukee hankintalain uudistuksen tavoitteita julkisten hankintojen tehokkuuden, kustannussäästöjen ja laadun parantamiseksi. Alan näkökulmasta on erityisen tärkeää, että hankintalain muutoksilla edistetään pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia, vahvistetaan vastuullisuuden ja huoltovarmuuden huomioimista kriteereinä julkisissa hankinnoissa sekä edistetään kotimaisen tekstiiliteollisuuden kehittymistä.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

STJM tukee aktiivisen vuoropuhelun lisäämistä hankintayksiköiden ja alan yritysten välillä. Aktiivinen yhteistyö mahdollistaa innovaatioiden ja tuotekehityskumppanuuksien syntymisen, mikä parantaa hankintojen laatua ja varmistaa suomalaisen osaamisen säilymisen ja edelleen kehittymisen mm. materiaali- ja tuotantoteknologioiden kehittymisen myötä.

On tärkeää, että julkiset hankkijat ovat tietoisia tekstiilialan uusista ratkaisuista ja kestävästä kehityksestä. Markkinatuntemuksen tulisi olla lähtökohta kaikille hankinnoille, ja tämän vuoksi markkinakartoituksen soveltamisraja tulisi laskea ehdotetusta 10 miljoonasta eurosta. Lisäksi markkinavuoropuheluiden ja markkinakartoitusten käyttöä tulisi edistää entistä voimakkaammin, jotta yritykset pääsevät tarjoamaan parasta osaamistaan julkisille hankkijoille.

- Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?

-

- Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Esityksessä ehdotettu sidosyksiköiden 10 %:n vähimmäisomistusosuus on perusteltu ja linjassa hallitusohjelman tavoitteiden kanssa. Se selkeyttäisi sidosyksiköiden asemaa suhteessa markkinatoimijoihin ja edistäisi kilpailua. Markkinoiden avautuminen sekä vuoropuhelun lisääntyminen tarjoaisivat eri toimijoille mahdollisuuden kehittää julkisia hankintoja entistä kustannustehokkaammiksi ja laadukkaimmiksi kokonaisuuksiksi.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

-

- Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Suomalaisen huoltovarmuuden varmistaminen on entistä tärkeämpää. STJM katsoo, että huoltovarmuusnäkökohdat ja toimitusvarmuus on sisällytettävä myös tavallisiin hankintoihin, erityisesti huoltovarmuuskriittisten tuotteiden, kuten sairaaloiden, puolustusvoimien ja pelastuslaitosten tekstiilien osalta.

Ehdotamme, että huoltovarmuuskriittisten tuotteiden hankinnoille asetetaan selkeät prosentuaaliset minimiosuudet julkisista hankinnoista. Lisäksi on sääntelytasoisesti määriteltävä laajasti kriittiset tuotteet ja komponentit, jotta huoltovarmuus voidaan turvata kaikissa tilanteissa. Pitkäaikaiset sopimukset ovat keskeinen keino varmistaa kotimaisen tuotannon elinvoimaisuus ja varautuminen mahdollisiin kriisitilanteisiin.

Huoltovarmuuden turvaamiseksi hankintalainsäädännössä ja -käytännössä on tuettava pitkäaikaisia sopimuksia, jotka mahdollistavat yrityksille säännölliset ostot ja varautumisen kriisiaikoihin. Julkisten hankintojen tulee tukea kotimaista tuotantokapasiteettia sen sijaan, että nojataan yksinomaan tuotannonvaraussopimuksiin.

Ruotsissa on otettu käyttöön laajasti huoltovarmuutta koskevia sääntöjä julkisissa hankinnoissa erityisesti kansalliseen turvallisuuteen ja kriisitilanteisiin liittyvillä alueilla. Suomen tulee ottaa käyttöön vastaavat hankintakriteerit.

Oikein kohdennetut hankintakriteerit ja pitkäjänteinen yhteistyö julkisen sektorin ja yritysten välillä takaavat kestävät ja laadukkaat hankinnat, jotka hyödyttävät sekä Suomen kansantaloutta että ympäristöä ja varmistavat kotimaisen tekstiiliteollisuuden kilpailukyvyn myös tulevaisuudessa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Markkinakartoituksen lisäksi, tulisi julkisista hankinnoista olla avoimemmin esillä hankintojen valmistelu- sekä tavoiteaikataulu, jolloin yrityksillä olisi parempi mahdollisuus herätellä keskustelua hankintojen sisällöstä, sekä kohdentaa henkilöstöresursseja hankintojen läpiviemiseksi.

Muut huomiot

Julkisten hankintojen tulee edistää vastuullista ja kokonaisvaltaista tekstiilituotteiden arvoketjua Suomessa, mikä tukee sekä omavaraisuutta että kestäväää kehitystä. Hankintayksiköiden tulee suosia läpinäkyviä, vastuullisia ja kiertotalouteen nojautuvia hankintaketjuja, jotka vahvistavat kotimaista tuotantoa ja työllisyyttä.

On varmistettava, ettei sääntely aseta kotimaisia yrityksiä epäedulliseen asemaan verrattuna ulkomaisiin toimittajiin, vaan vastuullisuus- ja kestävyysnormit sovelletaan johdonmukaisesti koko EU:n sisämarkkinoilla. Lisäksi hankintojen tulee huomioida tuotteen kokonaistaloudelliset vaikutukset, kuten työllisyysvaikutukset sekä yritysten ja yksilöiden verokertymät.

Nykyinen hintakeskeinen hankintamalli ei juurikaan tue kestävien ja pitkäikäisten tekstiilituotteiden valintaa. Siksi hankintakäytäntöjä on kehitettävä siten, että hinnan lisäksi myös laatu, ekologisuus, vastuullisuus ja kiertotalousperiaatteet saavat suuremman painoarvon. Ehdotamme, että hankintalaissa ohjataan hankintayksiköitä hyödyntämään elinkaarikustannusten arviointia, jossa huomioidaan muun muassa tuotteen käyttöikä, huollettavuus ja ympäristövaikutukset.

Tchitcherin Mihail
Suomen Tekstiili ja Muoti ry

